

II.

Præsterne i Ørslev og Bjerre.

De to ovennævnte Sogne i Flakkebjerg Herred udgjorde i den første Tid efter Reformationen tvende Pastorater. Men i det saakaldte Klemmebrev fra Sjælands Stift 1555 bestemtes paa Grund af Kaldenes ringe Indkomster: »Bjerre Kirke skal være Annex til Ørslev Kirke, naar nogen dør og afgaar af de Præster, som nu have samme Sogne, og siden altid være under een Præst¹⁾.« Denne Ordning syntes Beboerne i Bjerre Sogn imidlertid ikke om. Da deres Præst begyndte at blive gammel og trængte til Medhjælp, gjorde de sig al Umage for at afværge, at Bjerre skulde henlægges som Annex til Ørslev, og de indgav derfor 1564 et Andragende til Kongen, hvori de forestillede, at en Præst hos dem nok kunde have saa megen »Rente«, at han til Nødtørft kunde leve deraf, og at Ørslev Præst boede langt borte fra dem, og at der om Vinteren var en »ond« Vej mellem Sognene, saa det endog vilde være forbundet med Fare, om Beboerne, særlig ved Nattetide, skulde have Behov at hente Præsten. I Anledning af dette Andragende paalagde Kongen Stiftslensmanden og Biskoppen at undersøge Sagen og at træffe en Afgjørelse, idet det dog antydedes, at Bjerre Sognefolks Andragende ikke syntes ubilligt.

Det er os ikke bekjendt, hvorledes Afgjørelsen er bleven, men da Præsten i Bjerre endelig døde, som det synes i Slutningen af Aaret 1571, søgte Præsten i Ørslev, Hr. Michel Povlsen, at gjøre sit Krav paa Bjerre Sogn gjældende, medens Beboerne af dette Sogn gjerne vilde beholde den Kapellan, deres gamle Præst havde haft, som deres Sognepræst. Da de i den Anledning henvendte sig til Kongen,

¹⁾ Danske Kirkelove I, 435.

Frederik II, som i Januar 1572 var i Besøg paa Sorø Kloster, henviste han dem til Biskop Povel Madsen, idet der blev medgivet dem et Brev, hvori Kongen udtalte, at han i og for sig fandt det billigt, at deres Ønske opfyldtes, med mindre hans Fader havde »gjort nogen anden sønderlig Forandring derpaa«, i hvilket Tilfælde Biskoppen skulde give Kongen nærmere skriftlig Meddelelse, »at vi derefter os kunne have at rette«¹⁾.

Da Biskoppen naturligtvis maatte indberette, hvorledes Bestemmelsen lød i »Klemmebrevet«, blev Resultatet, at de Bjerre Mænd maatte falde tilføje, og at Sognet blev annekteret til Ørslev. At Foreningen maa være sket paa denne Tid, fremgaar deraf, at da samtlige Flakkebjerg Herreds Præster 1584 underskrev Fuldmagten i Anledning af Prins Christians Hylding, forekommer der iblandt dem ingen Præst i Bjerre, men vel den ovennævnte Hr. Michel Povlsen i Ørslev²⁾.

Et Minde om den Tid, da Bjerre var et særligt Pastorat, foreligger i følgende Aktstykke, der her meddeles efter en Afskrift fra forrige Aarhundrede i Univ.-Bibl., Addit. 283, 4to.³⁾

Vi Joachim Rønnow, med Guds Naade udvald Biskop til Roeskilde Domkirke, giøre vitterligt, at vi have undt og tilstedt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tilstede, at denne Brev-Viiser, Mogens Jensen, boendes i Bøggeved, udi en Kirke-Gaard, liggendes til Bierre Kirke, maa og skal nyde, bruge og i sin Leve-Tid beholde formeldte Gaard med saadant Skiel og Vilkaar, at han samme Gaard bygge og forbedre skal, bygt og forbedret i gode Maader holde, og give Præsten til formeldte Kirke sit Landgild, som plejer at gives af samme Gaard, betimeligen og til gode Reede betale. Skullendes og svare os, vore Efterkommere, Biskopper i

¹⁾ Ny kirkehist. Saml. V, 446—8.

²⁾ Ny kirkehist. Saml. IV, 403.

³⁾ Et Aftryk fra en anden Kilde findes hos Friis Edvarsen, Underretn. om Skjelskør. S. 492.

Roeskilde, eller hvem vi hannem befalendes vorder, til Husbondhold. Thi forbyde vi alle, i hvo de helst ere eller være kunde, forbemeldte Mogens Jensøn herimod at hindre, pladse, deele eller forurette i nogen Maade. In cujus rei testimonium Sigillum nostrum præsentibus etc. Ao. MDxxxii.

At dette er en ret Copia af Hoved-Brevet, som er indlagt i Stigtskisten, bekiender ieg

Povel Christensøn¹⁾ P. L.

Det her meddelte Brev har ogsaa Interesse derved, at det viser de ejendommelige, med stor Klogskab ordnede Forhold med Hensyn til Kirken tilhørende Ejendomme i den katholske Tid. En Gaard i Bøggevad var givet til Bjerre Kirke, sikkert med den Betingelse, at Præsten skulde læse visse Messer for Giverens Sjæl. Denne Gaard, som tidligere maa have været Selveje, var derved kommen ind under Begrebet »Kirkegods«, var bleven en Fæsteejendom under Kirken, og ikke blot under Bjerre Kirke, men tillige under Kirken i videre Forstand, og særlig under Roskilde Stift. Biskoppen tilkom derfor »Herligheden« eller Husbondhold af Gaarden, og han udstedte Fæstebrevet, medens Præsten som »Ejer« (som det i gamle Dage jevnlig kaldtes) eller »rector« af Bjerre Kirke, til hvilken Gaarden var givet, nød Landgildet af Gaarden, selvfølgelig mod at opfylde den i sin Tid til Gaven knyttede Forpligtelse med Hensyn til Afholdelse »Aartid« eller aarlig Messelæsning paa Giverens Dødsdag.

Den som Udsteder af Kopien nævnte Præst i Ørslev og Bjerre forekommer ogsaa i en Herredagsstævning af 10 Maj 1636 i en Sag mellem Hr. Axel Arnfeldt til Basnæs, Befalingsmand over Gidske Len (i Norge), og Venzel Rotkirch, Befalingsmand paa Antvorskov, hvilken sidste optraadte paa Ørslev Kirkes og Præsts, Hr. Povl Christensens Vegne²⁾.

¹⁾ Præst i Ørslev og Bjerre 1618—52.

²⁾ Gammel Afskrift af Stævningen i Konsistoriets Arkiv, Pakken 200. Ogsaa Professorerne vare stævnedes til at møde, da Universitetet havde Ejendomme der i Sognet.

Vistnok har Axel Arnfeldt villet tilegne sig nogen til Ørslev Kirke eller Præstekald hørende Ejendom, der laa ham bekvemt ved hans nærliggende Herresæde, Basnæs. Videre Oplysning om Sagen vil formodentlig kunne findes i Herredagsdombogen i Rigsarkivet.

Af Præsterne i Ørslev og Bjerre er forøvrigt mest bekendt den som Skolemand og Forfatter fortjente M. Hans Michelsen Ravn († 1663), hvis Levned og Virksomhed udførlig findes skildret i Historisk Tidsskrift 3 R. IV, 495—584.

Dette som Indledning til følgende os af Hr. Frederik Barfod givne Meddelelse:

Præsterne i Ørslev og Bjerre.

(1821 brændte Ørslev præstegård og med den alle mulige protokoller og brevskeber, men i en meget gammel herreds-protokol, som opbevares i provstearkivet, findes følgende oplysninger om præsterne i Ørslev og Bjerre:)

1) hr. Peder, levede før reformationen, var præpositus fori Flakkebergensis orientalis et occidentalis.

2) hr. Jens Pedersen var sognepræst til Ørslev kirke i reformationstiden, døde anno 1548. Hæc habui ex membrana quadam mscript. monstrata mihi a nobilissimo viro Byrgero Trolle de Trolholmb.

3) Mikkel Povelsen levede ao. 1572.

4) Hans Povelsen døde anno 1588.

5) Kristoffer Jensen døde ao. 1617.

6) Povl Kristensen blev kaldet st. Povelssdag 1618, døde 1652. Cimber.

7) M. Hans Raun blev kaldet dominica lætare eller 28de marts, er indsat dominica jubilate eller 9de maj 1652; døde d. 10de avgust 1663. Cimber. (Af protokollen ses endvidere, at der i Ravns tid var følgende degne i Ørslev og Bjerre: 1) Jæspers Hansen, kom der 1645, døde 21de avg. 1652; 2) Bagge Nilsen Ripensis 1652, fik Jæspers degns enke, døde 17de decb. 1694, ætatis 75; „vir antiqva virtute et fide“. Jordet i Bjerre Kirke.)

8) hr. Nils Holgersen¹⁾ Scanus, kaldet dominica 13 post trin., som var den 13de september 1663, og introduceret dmca 23 post trinitatis 1663. Patrono templi Ørsloviensis nobilissimo et generoso dno Nicolao Trolle de Trolholmb, præside arcis Antvorskovianæ nobil. Hugone Lützov; archiepiscopo doct. Johanne Svaningio; præposito dno Ebbero Jani Brunovio, pastore Gimblingensi. — Constitutus præpositus hujus fori in synodo Johan. Anno 1691.

9) hr. mag. Holger Nilsen Olivarius²⁾, kaldet af patronen for Ørslev og Bjerre kirker, velb. Herluf Trolle til Snedinge, at være medsognepræst til Ørslev og Bjerre menigheder, konfirmeret af F. 4 og indsat udi menighederne efter hr. biskoppens doct. Henrik Bornemanns kollats af hans fader, provsten mag. Nils Holgersen, dom. 4ta advent. 1705 i Bjerre, et festo novi anni 1706 i Ørslev. — Salig mag. Nils Holgersens dødsfald indfaldt d. 7de juni 1711 i hans alders 74 år³⁾, æmbeds 48 og provstiets 20. — Mag. Holger Nilsen Olivarius døde d. 14de marts 1753, alder 84, præst 48 år og provst i 36 år⁴⁾.

10) (medpræst) hr. Kristen Holgersen Olivarius, kaldet af hans eksellence hr. greve og generalmajor Frederik Konrad von Holstein til Holsteinborg til at være visepastor og suksedere sin fader, efter at han på 4de år havde været personel kapellan tilforn for Førslev og Sneselev menigheder i Ringsted herred, blev her i menigheden indsat af sin fader festo ascensionis 1743. Døde d. 31te maj 1745.

11) hr. mag. Johan Holgersen Olivarius, kaldet af hr. greven ligesom hans hr. broder og konfirmeret af majestæten til at være vicepastor og suksedere; indsat dom. oculi d. 13de marts 1746. Han blev provst først i juli 1765. —

¹⁾ Holgersen, latiniseret til Olivarius. — Han var gift med Barbara Allesia.

²⁾ Ifølge mindeskriften i kirken var han født d. 25de febr. 1670.

³⁾ Ifølge mindeskriften i kirken: »expletis annis mortalitatis 75«.

⁴⁾ Han var først i 4 år gift med Elisabet Mar[ie] Bagger, dernæst i 37 år og 8 måneder med Kirstine Magdalene Schmidt, som overlevede ham. Med sine to koner havde han sejsten børn.

Blev ellers kaldet til medsognepræst d. 1ste juli 1745 og ordineret af biskop mag. Peder Hersleb d. 9de febr. 1746 og døde d. 8de juli 1774.¹⁾

12) Sællandus hr. Jakob Thornam, forhen personel kapellan til Hyllested lidt over 2 år, blev efter ham kaldet af kammerherre og greve Henrik von Holstein til Holsteinborg til at være sognepræst for Ørslev og Bjerre menigheder d. 30te juli 1774, konfirmeret af kongen d. 17de avgust ej. anni, og indsat dom. 15 post trinitatis d. 11te septbr af benævnte hr. mag. Johan Holgersen Olivarii suksessor i provsteembedet, mag. Matias Anker Faber, sognepræst for Egislevmagle menighed. Indgang Koll. 4, 17; teksten: „Ingen kan tjæne to herrer“; tema: en sand Kristi tjæners rette annammelse. — Og var dette den første præst, som sal. provst Olivarii suksessor indsatte. — Han blev anklaget af gårdmænd Johannes Korfiksen og Lars Jæspersen i Ørslev, beskyldt for forsømmelse i æmbedet og drukkenskab; kom under aktion efter kongelig allernådigst befaling. Ansøgte, da hans sag var stævnet til doms, og påstand var gjort på æmbed og kjortel, kongelig allernådigst tilladelse at resignere. Han fik den d. 30te marts 1787. — 2den påskedag [o: 9de apr.] samme år flyttede han fra Ørslev præstegård til Oldeberggård, som han havde fæstet af finansraad Kaas [o: Koes]. Gud ved, hvad enden vil blive; den bliver vist alle god.

13) Sællandus hr. Peter Neergaard Schow, kaldet den 22de maj 1787 af hr. greven paa Holsteinborg. Hans kaldsbrev konfirmeret af kongen d. 1ste juni næsteften, og indsat dom. 5. p. trin. d. 8de juli af provst Matias Anker Faber. Tekst: Mat. 24, 46-51, hvorefter forestilledes: onde læreres retfærdige straf og gode læreres store nådeløn. Herren lade ham stedse svare til det håb, vi have gjort os om ham, så han er og bliver en hyrde efter Guds eget hjærte, som føder Herrens hjord med visdom og forstand. — Blev kaldet til Højetostrup ved København, strags efter at Ørslev præstegård d. 22de juni 1821 var lagt i aske.

¹⁾ En lille søn af ham er jordet i kirken.

14) Sællandus hr. Nils Madsen Harboe, som kapellan pro persona til Ørslev og Bjerre, indsat dom. . . . 1816. Kaldtes til sognepræst i Magleby ved Skælskør d. 25de avgust 1818.

15) Sællandus, år 1822, palmesøndag d. 31te marts, indsat hr. Jens Westengaard¹⁾, forhen kapellan pro persona først til Vemmelev og Hemmershøj menigheder fra 1818 til 1820, dernæst for Hyllested, Venslev og Holstøjnborg menigheder fra 1820 til 1822, til sognepræst for Ørslev og Bjerre menigheder, efter at hans formand hr. Schow var til Højetostrup menighed [befordret], indsat af mig, provst Beyer i Egislevmagle. Ved denne hr. Westengaards indsættelse i hver kirke, indviede jeg, provst Beyer, med en tale vasa sacra, som af ny var bekostet af nuværende høje ejer, grev Holstein, da præstegården og vasa sacra i foråret i juni 1821 afbrændte meget hastig med næsten hele byen, som nu er udflyttet, og næsten alle gårde oprejste. Præstegården er nu færdig og opbygget prægtig af hr. greven på Holstøjnborg for assurancesummen.

En ligsten i Ørslev kirke.

Her ligger begraffuen S. Her Christopher Jønsøn, Som bleff Sognepræst Anno 1588 oc døde 1617²⁾). Frydens Aar³⁾). Kom H. Povell Christensøn hid, oc bleff Sognepræst effter S. H. Christopher. Døde Ao. 1652 oc ligger her begraffuen. Disligeste ligger her begraffuen begge deris Kierre Hustru, S. Kiestene Olluffs daater, oc fire af hindes børn, hun døde Anno 1652. Gud giffue dem alle en ærefuld Opstandelse paa den yderste dag, for Jesu Christi Skyld, Amen.

¹⁾ Han var en sønnesøn af maleren Jakob Fosies datter, malerinden Johanne Fose, gift med præsten Westengaard i Sværborg.

²⁾ Jvfr. Ny kirkehist. Saml. V, 147.

³⁾ Mon det skulde sigte til hundredårsfesten for den lutherske kirkerensning? Hvad der har stået, hvor prikkerne ere satte, var ulæseligt.